

Innst. O. nr. 25

(2001-2002)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg og Ulf Erik Knudsen om lov om endringer i lov 8.april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) (saker om farskap skal avgjøres ved DNA-test) og i lov 13.august 1915 nr .6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) (saker om farskap skal avgjøres etter reglene i barnelova)

Dokument nr. 8:15 (2001-2002)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

Når en mann blir utpekt som far kan han erkjenne farskapet. Hvis han ikke erkjenner farskapet skal saken sendes fylkestrygdekontoret. Partene vil da som oftest bli pålagt å ta blodprøver for DNA-test. Dersom en av partene, eller begge nekter, blir saken oversendt til domstolene. Domstolen kan avsi kjennelse for tvangsavhenting av blodprøve.

Dersom et farskap er fastsatt ved erkjennelse, kan faren reise sak med begjæring om endring for domstolen. (Barnet, moren eller en person som mener at han er faren kan også reise sak.) Faren kan reise sak dersom han legger frem opplysninger som tyder på at en annen mann kan være far til barnet. Slike saker må reises innen ett år fra faren ble kjent med opplysningene. Retten kan gjøre unntak fra ett-års fristen når særlige grunner taler for det. Domstolen må da ta stilling til om det etter de fremlagte opplysninger skal pålegges blodprøver av alle tre. Dette er også fremgangsmåten dersom det er mor som ønsker å gå til sak uten fars medvirkning.

Dersom farskapet tidligere er fastsatt ved dom, gjelder tvistemålslovens gjenopptakelsesregler. Det vil si at gjenopptakelse kan kreves når det foreligger et nytt bevis som åpenbart måtte ha medført en annen avgjørelse. Begjæringen må settes frem innen tre måneder etter at vedkommende har fått vite om det nye beviset.

I henhold til barnelovens regler om pålegg av blodprøve stilles det altså samme krav til mor som til far om at det må legges frem nye opplysninger eller et nytt bevis som åpenbart måtte ha medført en annen avgjørelse.

Privatpersoner som ønsker en utredning av farskapet uten å involvere det offentlige kan rekvirere analy-

ser fra Rettsmedisinsk Institutt. Ved analyser av umyndige barn kreves det samtykke fra begge foreldre, dersom de har felles foreldreansvar.

Slik som barneloven i dag er utformet, gir den ikke rettferdighet og likhet mellom mødre og fedre. Det største problemet er at barnet ikke får vite hvem som er dets biologiske far, og at biologiske fedre ikke får vite om de er far eller ikke. Dette er det grunnleggende for et menneske. *Å få vite hvem vi er.* All makt er her lagt i hendene til mødrene, hvor det er opp til henne å samtykke for at det kan kreves DNA-test på biologisk far og barn. Alle fedre som ønsker å få en bekreftelse på om de er far eller ikke, ligger altså etter dagens lovverk hvilende på om moren samtykker i en DNA-test eller ikke.

Mange menn som er i denne situasjonen, sliter som en følge av disse belastningene med store psykiske problemer og dårlig økonomi. I utgangspunktet er det barna som er de store taperne. Hele livet har enkelte barn ikke fått vite hvem som er deres rette far.

DNA-test holder jo i dag som fellende bevis i gamle kriminalsaker, så hvilke argumenter står da igjen for å hindre barn i å få vite hvem som er ens biologiske far, samt for fedre å få klarhet i slike særlig essensielle sider i ens liv.

Resultatene etter en eventuell lovendring ville gi seg selv. Alle ville få det mye bedre, ikke minst de barna det gjelder. Menn som i dag betaler bidrag, uten å vite hvis barn det er, ville betale bidrag med mye større glede, hvis de visste at det var sitt eget barn de betalte til.

Forslagsstillerne viser til at det i Follo herredsrett nylig er avsagt en dom som opphevet et juridisk farskap etter 13 år. Årsaken til dette var at «juridisk» far omgikk norsk lovgivning ved å bestille en DNA-test

fra et firma i San Diego i California via Internett. Dette ble benyttet til å ta prøver av barnet som ble sendt for analyse i San Diego. Svaret kom etter tre uker. Slike tester bør også kunne tas i Norge. Dommen i Follo herredsrett medfører at praktisering i dagens lovgivning om samtykke ved DNA-test av barnet ikke holder.

Dersom en «far» i ettertid skulle klare å bevise sin uskyld, kan ikke moren strafferettslig forfølges for å ha oppgitt feil «far», eller stilles til økonomisk ansvar.

Forslagsstillerne har fremmet følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endringer i lov 8.april 1981 nr.7 om barn og foreldre (barnelova) og i lov 13 .august 1915 nr.6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

I

I lov 8 .april 1981 nr .7 om barn og foreldre (barnelova) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Som far til barnet skal reknast den mannen som mora er gift med ved fødselen *med mindre ein annan person vedgår farskap. Da skal farskap avgjerast ved DNA-test. Farskap skal avgjerast ved fødselen og innførast i fødselsattesten så sant dette er mogleg.*

§ 6 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Dersom ein av partane krev det, pliktar partane å medverke til DNA-test.

Nåværende andre og tredje punktum utgår.

II

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endring:

§ 412 nytt femte ledd skal lyde:

Gjenopptakelse av farskapssaker følger reglene i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

III

Loven trer i kraft straks.»

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Falset, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Olemic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar

Lund Bergo og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke og fra Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, viser til at forslagsstillerne ønsker endringer i lov 8 .april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven) og i lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven). Slik som barneloven i dag er utformet gir den ikke rettferdighet og likhet mellom mødre og fedre, fordi alle fedre som ønsker å få en bekreftelse på om de er far eller ikke, ligger etter dagens lovverk hvilende på om moren samtykker i en DNA-test. Det største og viktigste problemet i den sammenheng er at barnet ikke får vite hvem som er dets biologiske far, og at biologiske fedre ikke får vite om de er far eller ikke.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til brev av 5. desember 2001 og 14. januar 2002 fra statsråd Laila Dávøy (se vedlegg). Der vises det til at Barne- og familiedepartementet for tiden arbeider med en gjennomgang av regelverket angående fastsettelse og endring av farskap i barneloven og i tvistemålslovens kapittel 26 om gjenopptagelse.

Flertallet slutter seg til departementets vurdering om å følge utredningsinstruksen fastsatt i kongelig resolusjon 16. desember 1994 om at alle offentlige utredninger, forskrifter, reformer, tiltak, proposisjoner og meldinger til Stortinget skal på en alminnelig høring til berørte offentlige og private institusjoner og organisasjoner. Flertallet registrerer at det i denne forbindelse vil bli sendt ut et høringsnotat med forslag til endringer i regelverket i løpet av februar 2002, og departementet tar sikte på å fremme et forslag for Stortinget i løpet av våren.

Flertallet mener dette er viktig for å sikre at saken blir best mulig belyst før en lovendring vedtas. Flertallet vil derfor anbefale at forslaget vedlegges protokollen.

Flertallet vil vise til at barnelovens utgangspunkt er barnets beste. Barnets rettssikkerhet, rett til en mor og en far og rett til trygghet settes først. Flertallet vil understreke at når barnets beste er ivaretatt, bør rettighetene for mor og far, som hovedregel, være lik. Flertallet vil i denne omgang ikke ta stilling til de konkrete forslagene, men ber om at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en ny gjennomgang av barneloven der en sikrer en likebehandling mellom mor og far, samtidig som barnets beste blir ivaretatt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det finnes en rekke eksempler, hvorav flere er fremkommet i pressen, hvor personer under betydelig press og/eller rettsavgjørelse har blitt idømt farskap, men hvor det i ettertid har vist seg å være stor tvil om personen reelt sett er barnets biologiske far. Dagens lov hemmer muligheten til å få

rettet opp slike feil. Mange menn som har kommet i denne situasjonen har slitt med store belastninger, med store psykiske problemer, i tillegg til en økonomisk belastning ved å måtte betale barnebidrag. Mennene er imidlertid ikke de eneste taperne. Mange vokser også opp uten å vite hvem deres rette far er. Utviklingen av DNA-teknologien har gitt oss muligheten til å korrigere disse feil som er gjort. Det finnes en rekke eksempler fra hele verden hvor DNA-testing er blitt brukt til å omgjøre gamle kriminalsaker hvor faktiske feil er gjort. Disse medlemmer kan ikke se at farskapsaker skulle unntas fra denne muligheten. Disse medlemmer har også registrert at det i samfunnsdebatten er stadig flere institusjoner som gir sin støtte til Dokument 8-forslaget fra representantene Per Sandberg og Ulf Erik Knudsen.

Disse medlemmer har merket seg at komiteens flertall henviser til et utredningsarbeid som gjøres av Barne- og familiedepartementet med hensyn til regelverket. Disse medlemmer har også merket seg statsråd Dāvøys uttalelser i pressen om at hun ønsker en endring av loven. Disse medlemmer kan imidlertid ikke se behovet for et lengre utredningsarbeid i en så klar og enkel lovsak. De forslag til lovendringer som fremsettes i dokument 8-forslaget er av en slik art at de burde kunne vedtas av Stortinget uten en forutgående lengre utredning og høringsprosess. For de «fedre» og barn dette gjelder er dette en sak som er overmoden for behandling av Stortinget. Den urettferdighet som har ligget i lovverket må derfor korrigeres snarest.

Disse medlemmer tar derfor opp forslaget fra Dokument nr. 8:15 (2001-2002) som lyder:

«Vedtak til lov

om endringer i lov 8.april 1981 nr.7 om barn og foreldre (barnelova) og i lov 13 .august 1915 nr.6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

I

I lov 8 .april 1981 nr .7 om barn og foreldre (barnelova) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Som far til barnet skal reknast den mannen som mora er gift med ved fødselen *med mindre ein annan person vedgår farskap. Da skal farskap avgjerast ved DNA-test. Farskap skal avgjerast ved fødselen og innførast i fødselsattesten så sant dette er mogleg.*

§ 6 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Dersom ein av partane krev det, pliktar partane å medverke til DNA-test.

Nåværende andre og tredje punktum utgår.

II

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endring:

§ 412 nytt femte ledd skal lyde:

Gjenopptakelse av farskapsaker følger reglene i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

III

Loven trer i kraft straks.»

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Vedtak til lov

om endringer i lov 8 .april 1981 nr.7 om barn og foreldre (barnelova) og i lov 13 .august 1915 nr.6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

I

I lov 8 .april 1981 nr .7 om barn og foreldre (barnelova) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Som far til barnet skal reknast den mannen som mora er gift med ved fødselen *med mindre ein annan person vedgår farskap. Da skal farskap avgjerast ved DNA-test. Farskap skal avgjerast ved fødselen og innførast i fødselsattesten så sant dette er mogleg.*

§ 6 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Dersom ein av partane krev det, pliktar partane å medverke til DNA-test.

Nåværende andre og tredje punktum utgår.

II

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endring:

§ 412 nytt femte ledd skal lyde:

Gjenopptakelse av farskapsaker følger reglene i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

III

Loven trer i kraft straks.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:15 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg og Ulf Erik Knud-

sen om lov om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) (saker om farskap skal avgjøres ved DNA-test) og i lov 13 .august 1915 nr .6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) (saker om farskap skal avgjøres etter reglene i barnelova) - vedlegges protokollen.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 5. februar 2002

Sonja Irene Sjølie

leder

Afshan Rafiq

ordfører

Trond Giske

sekretær

Vedlegg 1

Brev fra Barne- og familiedepartementet v/statsråden til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert 5. desember 2001.

Ad dokument nr. 8:15 (2001-2002) om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven) og i lov 13 .august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål (tvistemålsloven)

Jeg viser til nevnte dokument 8-forslag, mottatt i Barne- og familiedepartementet 27. november 2001 og vil opplyse følgende:

Barne- og familiedepartementet arbeider for tiden med en gjennomgang av regelverket angående fastsettelse og endring av farskap i barneloven og i tvistemålslovens kapittel 26 om gjenopptagelse. Departementet tar sikte på å fremme et forslag for Stortinget i løpet av neste år. Regelverket for fastsetting og endring av farskap har stor personlig betydning for mange og det er derfor viktig at forslag til endringer i regelverket blir tilstrekkelig utredet. I denne saken bør man derfor etter departementets oppfatning følge de vanlige fasene i lovarbeid i henhold til utredningsinstruksen, noe som blant annet innebærer at forslag til lovendringer blir sendt ut på høring.

Departementet har videre følgende kommentarer til saksbehandlingen i dokument nr. 8:15 (2001-2002):

Departementet legger til grunn at norsk rett er i overensstemmelse med de internasjonale forpliktelser Norge har påtatt seg blant annet gjennom ratifiseringen av konvensjoner på ulike områder. Dette gjelder også FNs barnekonvensjon om barns rettigheter. Norge blir eksaminert om sin oppfyllelse av barnekonvensjonen ca hvert femte år. FNs komite for barns rettigheter har under disse eksaminasjonene ikke funnet at den norske barneloven strider mot barnekonvensjonen. Norge har under disse eksaminasjonene ikke fått kritikk for at den norske barneloven ikke er i overensstemmelse med barnekonvensjonen.

I henhold til barneloven § 6 første ledd kan barnet alltid gå til sak om farskap som er fastsatt ved ekteskap (den såkalte pater est-regelen) eller erkjennelse. Hensynet til *barnets* behov for å få kjennskap til sitt biologiske opphav i voksen alder er derfor ivaretatt i gjeldende regelverk.

Vedlegg 2

Brev fra Barne- og familiedepartementet v/statsråden til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert 14. januar 2002.

Ad dokument nr. 8:15 (2001-2002) om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven) og i lov 13 .august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål (tvistemålsloven)

Jeg viser til brev fra stortingskomiteen av 27. november 2001 angående ovennevnte sak og departementets svar av 5. desember samme år. I en henvendelse av 10. januar 2002 har stortingskomiteen bedt om en utdypelse av departementets svar.

Departementet vil sende ut et høringsnotat med forslag til endringer i regelverket i barneloven angående fastsettelse og endring av farskap og regelverket for gjenopptagelse av farskapssaker i løpet av februar i år, og tar sikte på å legge frem en odelstingsproposisjon for Stortinget i løpet av våren.

Det følger av utredningsinstruksen fastsatt i kongelig resolusjon 16. desember 1994 at alle offentlige utredninger, forskrifter, reformer, tiltak, proposisjoner og meldinger til Stortinget skal på en alminnelig høring til berørte offentlige og private institusjoner og organisasjoner, jf. instruksen punkt 1.1 og 4.1. Alminnelig høring kan unnlates i den grad den ikke vil være

praktisk gjennomførbar, vil medføre offentliggjøring som kan vanskeliggjøre gjennomføringen av vedkommende sak eller svekke dens effektivitet eller anses som åpenbart unødvendig, jf. instruksen punkt 4.3. Høringsfristen skal normalt være tre måneder og ikke mindre enn seks uker. Kortere frist kan fastsettes når særlige grunner gjør det nødvendig, jf. instruksen punkt 4.1 og 1.4.

Formålet med utredningsinstruksen er å sikre god forberedelse av og styring med offentlige reformer, regelendringer og andre tiltak.

Jeg mener en offentlig høring er viktig for å sikre at saken er best mulig belyst før en lovendring eventuelt vedtas. Spørsmål rundt fastsetting og endring av farskap ble behandlet i Ot.prp. nr. 56 (1996-97) og skapte den gang stort engasjement blant høringsinstansene. Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å gjøre unntak fra utredningsinstruksens bestemmelse om alminnelig høring i denne saken. Jeg vil imidlertid vurdere hvorvidt høringsfristen kan forkortes noe i denne saken.